

Terve Esteri!

Eino Lehtosen sotapolku 1939-44
kenttäpostin kertomana

Päivi Lehtonen-Palmqvist

Terve Esteri!

Eino Lehtosen sotapolku 1939-44 kenttäpostin kertomana

Päivi Lehtonen-Palmqvist

Terve Esteri!

Eino Lehtosen sotapolku 1939-44 kenttäpostin kertomana

© 2022 Päivi Lehtonen-Palmqvist
Kannen suunnittelu Henri Palmqvist
Taitto ja kartat Päivi Lehtonen-Palmqvist

Kannen kuva: sisarukset Eino, Esteri ja Kaino

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa
ISBN: 978-952-80-6372-8

Sisällys

Kirjeiden kertomaa	7
Talosta ja torpasta	13
Suojeluskunta- ja lottatoimintaa	17
Talvisodan syttyessä	31
Suomen raskaaseen	39
Välirauhan aika	45
Jatkosota syttyy	77
Rajajääkäripataljoonaan Terijoelle rannikon varmistukseen	97
Pataljoona siirtyy Kivennavalle – kohti rintamaa	105
Asemasotaa etulinjassa Lempaalan Viisjoella	109
Matka jatkuu Syväriin Juksovaan	159
Koskenalassa	167
Vetäytymisvaiheen raskaat kolme viikkoa – ”Ei täällä voi elää” ..	177
Sodan viimeiset vaiheet	185
Lopuksi	193
Kiitokset	197
Einon sotapolku	198
Armeijan hierarkia ja lyhenteitä	200
Sodan ajan sotilasarvot	202
Lähdeluettelo	204

Kirjeiden kertomaa

Isoäitini Hilman kodissa, Jokisella, on säilynyt tätini Esterin vastaanottama sodanaikainen kirjeenvaihto aina vuoden 1943 loppuun asti. Esteri säilytti huolella kaikki sotavuosina saamansa kirjeet ja jätti ne talteen äitinsä luo. Jokisen mökin tultua perinnönjaossa isäni omistukseen, kirjeet saivat jäädä vielä kymmeniksi vuosiksi koskemattomina paikoilleen osaksi paikan historiaa. Kirjeitä olivat kirjoittaneet sukulaismiehet, paikkakunnan muut nuoret sekä myös kaukaisemmat kirjeenvaihtoystävät. Myös muutamia isoäitini vastaanottamia sota-ajan kirjeitä on säilynyt.

Paksut, narulla yhteen sidotut kirjeniput olivat lapsuudessani aina Jokisella. Silloin tällöin luin niistä jokusen, mutta saman kirjoittajan kirjeitä ei missään vaiheessa koottu yhteen enkä lukenut järjestelmällisesti kaikkia isäni lähettämiä kirjeitä. Covid-epidemian aikana 2020-21 järjestin kirjeet lähettäjäitän ja aikajärjestykseen sekä siirsin niiden tekstejä digitaaliseksi.

Tähän kokonaisuuteen olen koonnut aikajärjestyksessä isäni Einon äidilleen ja sisarelleen lähettämiä kirjeitä. Muutamia poimintoja isän Kaino-veljen ja Esterin setien kirjeistä on myös mukana.

Olen yhdistänyt kirjeiden sisältöön ajankohtaisia tapahtumia isäni sotapolulta ja kotipitäjän kuulumisista. Kirjeitä taustoittaessani olen ajatellut lasteni sukupolvea, jolle sodanajan elämä, tapahtumat ja sanasto ovat vielä vieraampia kuin itselleni. Pyrkimykseni on ollut selittää asioita siten, että kirjeiden sisältö tulee ymmärrettävämmäksi ja kiinnittyy oikeisiin asiayhteyksiin. Olen hieman lyhentänyt joitain kirjeitä poistamalla niistä hämäräksi jääviä viittauksia, useissa kirjeissä toistuvia asioita sekä lukijalle todennäköisesti turhina näyttäytyviä yksittäisiä kommentteja kuten kirje kirjeeltä toistuvia terveisiä paikkakunnan välle ja kyselyitä sukulaisten kuulumisista. Muutaman kirjeen olen jättänyt vähämerkityksellisenä kokonaan koosteen ulkopuolelle. Olen jättänyt korjaamatta alkuperäisen kirjoittajan tekemät kirjoitusvirheet, joten kirjoittajan murre ja kirjoituksen sävy säilyvät kirjeissä mahdollisimman hyvin sellaisenaan. Lukemisen helpottamiseksi olen lisännyt kirjeisiin jonkin verran kappalejakoja.

Kirjekokoelman elävöittämiseksi olen liittänyt aineistoon isän säilyttämiä valokuvia sodan ajalta. Kuvat ovat enimmäkseen ilman tietoa

niissä esiintyvistä paikoista ja henkilöistä. Kun lapsuudessa 70-luvulla joskus otin kaapista esiin kuvia täynnä olevan punaisen pahvilaatikon ja kysyin äidiltä, mitä ne ovat, oli vastauksena vakava kehoitus laittaa kuvat heti pois, koska ne ovat isän kuvia sodasta ja ”sota on paha asia”.

Joukko-osastojen sotapäiväkirjat löytyvät nykyisin internetistä digitoituna. Isän joukko-osasto on myös julkaissut sodan jälkeen sekä historiikin että kuvitetun sotapäiväkirjan, jotka ovat olleet suurena apuna valokuvien esittämien paikkojen tunnistuksessa ja niiden kiinnittämisessä sodan vaiheisiin ja isän matkaan. Paljon kuitenkin jää myös arvoitukseksi, ja joidenkin tulkintojen suhteen olen ottanut vapauden tehdä omia oletuksiani.

Minulla ei ole ollut mitään tietoa isäni vaiheista sodan aikana ennen näiden kirjeiden lukemista ja hänen sotahistoriansa tutkimista. Isäni ei puhunut minulle koskaan sodasta ja vanhemmille sisaruksillekin hän kertoi ajasta hyvin vähän. Äitikin suhtautui sotaan pahana, vanhana asiana, josta oli syytä vaieta, ja joka ei kuulunut lapsille. Sodan kokeneet halusivat usein jättää raskaat kokemukset taakseen ja suojelivat samalla seuraavia sukupolvia jättämällä kauheudet kertomatta. Ei haluttu, että mielikuvat kaikesta koetusta eläisivät vielä lastenkin ajatuksissa. Jotkut sodassa olleet sanovat myös, ettei sotaa voi sanoilla kuvailla siten että sellainen, joka itse ei ole sitä kokenut, kuu-lemansa ymmärtäisi.

Isäni kuoli helmikuussa vuonna 1985 ollessani hieman alle 17-vuotias. Hän oli vaikeasti sairas jo vuosia ennen kuolemaansa, joten tutustuminen isääni aikuisiällä ei ollut minulle mahdollista. Siksi näiden kirjeiden kautta on ollut todella mielenkiintoista sukeltaa hänen nuoruudenaikaansa, sosiaaliseen elämäänsä ja sotakokemuksiinsa. Tunistan kirjeistä isälle ominaisen huumorin laadun ja ajatusmaailman, muistan hänen murteensa ja puheenpartensa rytmin ja voin hyvin kuvitella hänet noin omien poikieni ikäisenä nuorena miehenä kirjoittamassa näitä lauseita paperille.

Sotahistoria on ollut minulle aiemmin täysin vierasta. En ole paneutunut siihen pakollisia kouluopintoja lukuun ottamatta, enkä oikeastaan missään vaiheessa ole ollut edes kiinnostunut aiheesta. Näiden kirjeiden kirjoituspaikkojen ja –tilanteiden selvittäminen on nyt edellyttänyt myös sotaan liittyvien asioiden opiskelua. Olen pyrkinyt perehtymään sodan vaiheisiin, joukko-osastojen kokoonpanoihin, sodankäynnin luonteeseen sekä sota-ajan elämään sekä rintamalla että

kotirintamalla. Olen aiheeseen perehtymisessä edelleen alkumetreillä, joten pahoittelen mahdollisia virheellisiä tulkintojani ja väärinkäsityksiäni.

Tämä kooste ei ole perinteinen sodan kuvaus. Mielenkiintoni ei ole ollut taisteluissa, komentajissa tai sotastrategiassa eikä politiikassa ja maailmankuvassa sodan aikana, vaan mikrohistoriassa; yhden tavallisen, maaseudulla lapsuutensa eläneen, kansakoulun käyneen nuorukaisen sota-ajan elämässä.

Kirjeet kertovat yllättävän vähän itse sodasta. Yksi syy tähän on sotasensuuri: kirjeissä ei saanut paljastaa asioita, jotka olisivat olleet viholliselle hyödyksi. Ei myöskään saanut kuvata taisteluiden tapahtumia, haavoittumisia tai kuolemia sillä tavoin realistisesti, että ne olisivat järkyttäneet siviileitä. Kirjeitä ohjeistettiin kirjoittamaan positiiviseen ja reippaaseen sävyyn, jotta kotirintamalla ei huolestuttaisi. Toisaalta kirjeet olivat sotilaille tärkeä kytkös normaaliin arkielämään, ja niiden kautta rintamamies pääsi ajatuksissaan hetkeksi etäämmälle sodan kauhuista ja raakuuksista. Siitäkin syystä kotiin lähetetyissä kirjeissä ei käsitelty sodan tapahtumia, vaan sotamies halusi mieluummin kirjoittaessaan palauttaa omiin ajatuksiinsa kotipitäjän siviiliarjen ja paeta hetkiseksi rintamalta toiseen todellisuuteen.

Vaikka kirjeet ovat yksinomaan isäni kirjoittamia, eikä äidin tai Esterin vastauksia hänen kirjeisiinsä ole säilynyt, ne kuvaavat kuitenkin veljen ja sisaren, sekä pojan ja äidin välistä ajatusten vaihtoa. Voi olla, että veljelle tai sotatoverille kirjoitettujen kirjeiden sisältö on ollut hyvinkin erilainen. Kirjeiden tutkijoiden mukaan kirjeissä yleensä jatketaan sitä samaa keskustelua, jota keskustelukumppanin kanssa on käyty tavattaessa. Tässä noin kaksikymppisten maalaissisarusten välisessä kirjoittelussa kohtalaisen suuressa roolissa ovat kuulumisten vaihdon lisäksi seurusteluasiat sekä avioliittomahdollisuuksien pohdiskelu.

Yksi kirjeestä toiseen toistuva keskustelunaihe on ruuan laatu ja riittävyys, sekä yleinen terveydentila. 30-luvulla oli eletty pula-aikaa, ja myös sodan aikana vallitsi ajoittain vaikea elintarvikepula. Nykypäivän lukijalle voi tuntua erikoiselta kirjeissä maalailtu painon nouseminen. Tuohon aikaan ei todellakaan ollut nykyiseen tapaan tarvetta laihduttaa tai hallita painoa, koska aktiivinen liikkuminen ja ruumiillinen työ yhdistettynä suoraan pellostä, eläimistä ja metsästä saataviin

niukkoihin perusruoka-aineisiin piti nuorten linjat kurissa. Enneminkin oli tärkeää, että ravintoa saatiin riittävästi eikä paino päässyt puutteen takia laskemaan ja terveys sitä kautta heikkenemään. Hyvä ravitsemustila oli edellytys siihen aikaan yleisistä kulkutaudeista toipumiselle.

Oleellista voi olla myös se, mitä kirjeistä puuttuu. Kirjeistä toki luonnostaan puuttuu se, mikä on sekä lähettäjälle että vastaanottajalle tuttua ja itsestään selvää asiaa, tai mistä on jo keskusteltu, kun on tavattu. Eino ja Esterin kirjeenvaihdossa on joitain pieniä eroja verrattuna niihin kirjekokoelmiin, joihin olen kirjoittamistyöni ohessa tutustunut. Äitiys oli sota-aikaan naiselle kaikkein merkittävin rooli. Ajan henki painotti jälkeläisten hankkimista tärkeänä velvoitteena. Eino ja Esteri kyllä puhuvat seurustelu- ja avioliittokumppaneista, mutta eivät etene ajatuksissaan perheeseen, äitiyteen tai lapsiin asti kertaakaan. Kirjeistä ei myöskään löydy montaakaan mainintaa kotirintaman velvoitteista ja tehtävistä sodan aikana, eikä paljoakaan yleistä eetosta jokaisen suomalaisen velvollisuudesta uhrautua ja tehdä kaikki se, mitä omalla työllään kykenee kodin, uskonnon ja isänmaan edestä. Ajan henkeen ja sisarusten kasvuympäristöön nähden hieman yllättävää on myös uskonnollisten viittausten puuttuminen kirjeistä lähes kokonaan.

Eino ja Esterin välinen kirjoittelu ei ole ollut erityisen vilkasta. Muiden sotakirjekokoelmien perusteella lähimmille oli tavallista kirjoittaa jopa lähes päivittäin. Kirjeillä pyrittiin pitämään yllä rakkautta, ystävyksiä ja sukuyhteyksiä, kun tapaamiseen ei ollut mahdollisuutta. Eino kirjoittaa sisarelleen noin kerran kuussa. Kirjeet näyttävät erityisesti ajoittuvan niihin kohtiin, kun joukko-osasto tai sen sijainti vaihtuu, sekä niihin kohtiin, jolloin Eino on palannut kotilomalta takaisin yksikkönsä. Vastaanotetuista paketeista lähtee lähettäjälle kiitoskirje, jossa samalla päivitetään muutkin kuulumiset. Äidille kirje lähtee usein siinä vaiheessa, kun on tarve toimittaa kotiin todistus palveluksesta. Lisäksi hyviin kirjeenvaihtotapoihin kuului tuohonkin aikaan vastata toisen kirjeeseen. Vastaamatta jättäminen saattaa johtaa pidempään taukoon kirjoittelun jatkumisessa, kuten vaikuttaa välillä käyvän Eino ja hänen veljensä Kainon kirjeenvaihdossa.

Kirjeet olivat sotilaille käytännössä ainoa keino pitää yhteyttä kotiin jääneisiin läheisiin. Kännyköitä ei tietenkään ollut vielä lainkaan eivätkä edes lankapuhelimet olleet maaseudulla yleisiä. Rintamalla so-

tilailla ei ollut mahdollisuutta käyttää siviilipuhelimia. Onneksi kenttäposti kulki sujuvasti. Tämän kirjearkiston perusteella kirjeet rintamalta kotiin kulkivat kahdessa-kolmessa päivässä, joten kuulumiset pysyivät tuoreina. Postinkulun luotettavuus oli sodan olosuhteista huolimatta todella hyvä. Matkalla kadonneita paketteja tai kirjeitä ei tunnu olevan huolimatta siitä, että joukko-osastot vaihtoivat ajoittain sijaintiaan tiheästi.

Einon kirjeet ovat säännöllisesti saman mittaisia. Niihin vakiintuu vähitellen myös hyvin samanlaisena toistuva rakenne. Hän aloittaa kiittämällä saamastaan kirjeestä tai paketista tai viittaamalla lomalla käyntiin ja matkaan takaisin rintamalle. Sen jälkeen hän lyhyesti kertoo ajankohtaisista asioista ja kyselee kuulumisia kirjeen vastaanottajalta ja muuten kotoa päin. Kirjeen lopussa, ennen terveisten lähettämistä sukulaisille ja tutuille, hän esittää toivomuksia kotirintamalla hänen puolestaan hoidettavista asioista. Tämä täyttää yleensä käsin lyijy- tai mustekynällä kirjoitettuna yhden paperiarkin kaksi puolta. Välillä jotain kirjeestä unohtunutta on kirjoitettu täydennyksenä marginaaleihin tai kulmiin.

Sota on palannut Eurooppaan

Venäjän hyökkäys Ukrainaan helmikuussa 2022 toi Einon kenttäpostikirjeiden sisältöön uuden tyyppistä ajankohtaisuutta. Talvi- ja jatkosotien tapahtumat ovat kaukana historiassa, jo 80 vuoden takaisia, mutta tänään sotaa käydään Euroopassa jälleen. Kuten Suomi talvisodassa, myös Ukraina puolustautuu urheasti Venäjän ilman edeltävää sodan julistusta aloittamaa hyökkäystä vastaan. Sota Ukrainassa on kestänyt jo pidempään kuin Suomen 105 päivän mittainen talvisota. Rintamalla on jälleen nuoria miehiä, saman ikäisiä kuin Eino näitä kirjeitä kirjoittaessaan.

Elossa on enää harvoja toisen maailmansodan kokeneita, ja yksi kokonainen sukupolvi on saanut tähänastisen elämänsä ajan elää rauhan aikaa. Nyt parikymppiset nuorukaiset Suomessa pohtivat, voiko sota sittenkin palata myös meidän rajoillemme. Sodan laineet tuntuvat Suomessa joka tapauksessa – energian hinta kallistuu, inflaatio muutenkin nostaa päätään ja varaudumme, jos emme aivan konkreettisesti ruokapulaan, niin ainakin ruoan hinnan merkittävään nousuun. Jopa sähkön säännöstelytarve on ollut esillä.

Tänä päivänä rintamalta ei ainakaan samassa määrin kirjoiteta kuulumisia kotiin paperisiin kirjeisiin ja kortteihin, eikä lähetetä ”etänapostia”, vaan käytössä ovat toisen tyyppiset viestinnän välineet. Tekstiviestit ja sosiaalisen median viestit ovat lyhyitä ja tiiviitä, eivät välttämättä edes kokonaisen lauseen mittaisia. Ehkä vuonna 2100 joku jossain silti kokoaa isänsä tai äitinsä tunnelmia Ukrainan sodan ajalta muotoon tai toiseen muistoksi jälkipolville, kuten minä nyt tässä kirjassa, lokakuussa vuonna 2022.

Talosta ja torpasta

Kirjeissä esiintyvien henkilöiden henkilöhistoria sekä tiettyjen kirjeissä mainittujen asioiden esittely helpottaa toivottavasti kirjeiden sisällön seuraamista.

Kirjeiden kirjoittaja ja tarinan päähenkilö, isäni Eino Lehtonen, syntyi Turun läänin Marttilassa vappuaattona 1917. Hänen isänsä oli Simalan kylän Tanelin talon vanhin aikuiseksi elänyt poika Kalle Eevertti.

Taneli eli Prästi on yksi vanhimpia Marttilan pitäjän taloja. Prästin nimi esiintyy asiakirjoissa jo 1500-luvulla. Tilaan kuului 1900-luvun alussa vajaat 30 hehtaaria peltoa ja noin 130 hehtaaria metsää. Einon isoisä Kalle Oskari Lehtonen oli rakentanut tilan uuden päärakennuksen vuonna 1890. Einon isoäiti Karoliina oli Prästin itselleen vuonna 1878 lunastaneen Joel Antinpojan tytär. Tila on useamman sukupolvenvaihdoksen jälkeen tänäkin päivänä Lehtosen suvun jälkeläisten hallinnassa. Suku on hallinnut tilaa jo yli 140 vuoden ajan.

Einon äiti Hilma oli naapuripitäjästä Koskelta kotoisin olleen torppari Juho Vihtori Jokisen ja hänen Emma-vaimonsa ainoa aikuisikään asti elänyt lapsi. Hilman vanhempien asuinpaikka, Jokinen, oli alkuaan Marttilan Hirvaksen kylän Ali-Herneen talon torppa, johon kuului noin puolitoista hehtaaria peltoa ja runsaan puolen hehtaarin metsäpalsta. Juho Vihtori oli tehnyt tilasta torpparisopimuksen 1898 ja rakentanut asuinrakennukseksi tuvan ja kamarin kokoisen pienen hirsitalon, jossa lisäksi oli eristämättöminä lisätiloina ns. ”laskettava”, eli varastohuone, ja porstua. Talousrakennuksina oli puinen suuli sekä puunavetta, jossa oli varastotilaa, muutama parsi eläimille sekä kanala. Juho Vihtori ja hänen vaimonsa Emma lunastivat tilan omiin nimiinsä vuonna 1923, kun torp-

pien eli vuokraviljelmien omaksi lunastaminen mahdollistettiin uudella lainsäädännöllä. Jokisen tila päätyi perinnönjaon kautta isäni Einon hallintaan ja on nyt ollut suvun hallinnassa lähes 125 vuotta.

Hilma ja Kalle Eevertti olivat silloisen tavan mukaisesti avioituneet vähän ennen esikoispoikansa Einon syntymää ja perustaneet kodin Tanelin maille Lapinsuolle, Koivulaksi nimettyyn taloon. Perhe alkoi heti kasvaa. Einolle syntyi pikkuveli Kaino syksyllä 1918 ja sisar Esteri keväällä 1920. Hilman ja Kalle Eevertin avioliitto jäi kuitenkin yllättäen hyvin lyhyeksi, kun Kalle Eevertti sairastui munuaistautiin ja kuoli jo vuonna 1921.

Nuori Hilma-leski ja pienet lapset jatkoivat elämäänsä Lapinsuolla, varmastikin tiiviissä yhteydessä appivanhempien perheeseen, kunnes lähes kymmenen vuotta miehensä kuoleman jälkeen tuolloin hieman yli 30-vuotias Hilma alkoi yllättäen odottaa lasta. Tilanne oli maalaispitäjässä tuohon aikaan täysin sopimaton. Mies oli silloisen avioliittolain mukaan vaimonsa edusmies, ja ajan moraalikäsitteen mukaisesti sukupuolielämä kuului vain avioliitossa tai naima-aikeissa oleville. Taneli oli perinteinen talo, jonka väki oli hartaan uskonnollista.

Appi-isä Kalle Oskari Lehtonen ei voinut hyväksyä poikansa lesken tekemisiä vaan vaati häntä lähtemään mailtaan aviottoman lapsen synnyttyä syksyllä 1930. Hilma-leski ei suostunut lähtemään sovinnolla, joten appi-isä haki häätöä käräjiltä. Hilma vetosi käräjillä todistajien tukemana suullisiin sopimuksiin talokaupasta sekä miesvainajansa saamasta ennakkoperinnöstä. Kirjallisten todisteiden puuttessa, ja varsinkin, kun kauppoja tai ennakkoperintöä ei ollut kirjattu Kalle Eevertin perukirjaan, käräjät päätyivät talon isännän kannalle, ja Hilman oli lähdettävä kesällä 1931. Kolme tuossa vaiheessa hieman toisella kymmenellä ollutta sisarusta, Eino, Kaino ja Esteri, saivat jäädä edelleen Tanelin taloon isoisänsä ja -äitinsä, taatan ja mamma-Karoliinan, epävirallisiksi kasvattilapsiksi leskiäidin muuttaessa vauvansa kanssa omien vanhempiansa luo Jokiselle.

Eino sisaruksineen eli itsenäistymiseensä asti Tanelin talossa tiiviissä sukuyhteydessä isänsä suureen sisarusparveen, joista nuorin, Arvo, oli vain viitisen vuotta Einoa vanhempi. Vanhimmat sisaruksista, Hilma, Martta, Yrjö ja Väinö, olivat syntyneet 1800-luvun puolella. Jalmari, Aura, Lyyli, Mikko, Viljo (Ville) ja Arvo olivat 1900-luvun alun lapsia. Kalle Eevertti oli sisaruksistaan ainoa ennen sotaa avioon ehtinyt.

Pian sen jälkeen, kun Hilma oli muuttanut takaisin vanhempiensa luo, sekä hänen isänsä että äitinsä kuolivat talvisaikaan vuosina 1932 ja 1934. Nähtävästi Hilmankaan vanhemmat eivät hyväksyneet tyttärensä tilannetta. Hilman äiti Emma teki jopa ennen kuolemaansa suullisen testamentin, jossa jätti Hilman perinnöttömäksi ja siirsi oman perintönsä Hilman ohi Einolle. Hilma jäi vanhempiensa kuoltua asuttamaan pientilaa yksin muutaman vuoden ikäisen Helmin kanssa. Hän pysyi naimattomana ja hoiti elannokseen pientä peltotilaansa, paria lehmää ja lammasta sekä muutamia kanoja. Talo oli sähkötön ja saunaton koko Hilman elinajan. Hän kuoli vuonna 1971.

Eino opiskeli kiertokoulussa kaksivuotiset alakouluopinnot, kävi yhdeksänvuotiaasta alkaen neljä vuotta Marttilan Ollilan kylän yläkansakoulua, teki muutamia vuosia maatöitä isovanhempiensa maatilalla ja hakeutui sitten meijerialan harjoitteluun. Hän ehti työskennellä Liedon, Paimion ja Laitilan meijereissä ennen sodan syttymistä.

Sodan jälkeen Eino suuntautui edelleen meijerialalle, kouluttautui meijerin isännöitsijäksi ja avioitui alaisenaan voinalmestajana Someron Terttilän meijerissä työskennelleen nuoren savolaistytön Anna-Liisa Tabellin kanssa vuonna 1953. Einolle ja AnnaLiisalle syntyi runsaan kolmen vuoden aikana kaksi poikaa ja kaksi tyttäätä, sekä vielä yhdentoista vuoden päästä iltatähtenä viides lapsi, minä. Perhe asui Etelä-Someron Osuusmeijerin suuren kivirakennuksen yläkerrassa, kunnes meijerin toiminta energiakriisin mainingeissa 1974 fuusioitiin Someron kirkonkylän, Joensuun, meijeriin. Eino jäi sairauseläkkeelle ja muuttimme asumaan Someron keskustaan. Vanhemmat sisarukset muuttivat näihin samoihin aikoihin omilleen. Einon sairaudet etenivät ja johtivat varhaiseen kuolemaan jo 67 vuoden iässä vuonna 1985, jolloin itse olin lukion ensimmäisellä luokalla.

Einon pikkuveli Kaino kävi yläkansakoulun ja teki Tanelilla talon maatöitä, kunnes aloitti opinnot maatalousoppilaitoksessa. Sodan jälkeen hän jatkoi opintojaan ja työskenteli sen jälkeen 50-luvulla Espoon Leppävaarassa Herkan kaupapuutarhassa, jonka maista lunasti itselleen Lehtola –nimisen oman pientilan. Kaino sairastui leukemiaan, jota Lehtosen suvussa ovat sairastaneet muutkin miespuoliset, ja kuoli naimattomana vuonna 1961.

Esteri-sisar kävi myös yläkansakoulun ja työskenteli vuodesta 1937 alkaen meijeriapulaisena Marttilan meijerissä Ollilassa aina vuo-

teen 1951 asti. Hän asui meijerin työntekijöiden asuntolassa, Mansikkalassa, pienessä vinttikamarissa vastapäätä meijerirakennusta. Mansikkala ja sen iloiset asukkaat toistuvat Einon kirjeissä pitkin matkaa useasti. Esteri avioitui sodan jälkeen vuonna 1951 ja ehti saada kaksi poikaa ennen kuin kuoli sappikohtauksen jälkeen sairaalan leikkauspöydälle vuonna 1957. Kuolinsyynä on kirjattu haiman sairaus.

Eino lähettää kirjeissään lähes aina lopuksi terveiset paitsi Tanelin välle myös Taimille ja Helgalle. Taimi ja Helga ovat molemmat Vähätalon sukua. Taimi oli sodan aikana hieman vanhempi, jo 35-vuotias, ja työskenteli meijeriapulaisena, kuten Esterikin. Hän asui myös Mansikkalassa. Vähätalon väen kanssa Einolla on Marttilassa ollut paljon yhteyksiä, koska kirjeissä kysellään myös Vähätalon veljesten kuulumisia, ja nimet esiintyvät myös Esterin vieraskirjassa. Myös muutamia kirjeitä Helgalta on tallella Esterin kirjearkistossa. Helga oli sodan aikaan nuori, noin 15-vuotias tyttö. Yrjö Vähätalo on myös kirjoittanut muutamia kirjeitä Esterille talvisodan aikana. Jokisen palotarkastuskuittien merkintöjen mukaan palotarkastajana toimi muurari Uno Vähätalo, joka on myös samaa sukua ja mainitaan Yrjö Vähätalon kirjeissä.

Muita kirjeissä esiintyviä Einon ystäviä Marttilasta ovat Siutilan kylän Tattarin sisarukset Heikki ja Maija, sekä Pekka Leinikka.

JALLEEN-RAKENNUS-LAINAA!
*30 V
JALLEEN-RAKENNUS-LAINAA!
*30 V

Heiti Ester Lehtonen

Kun sota sytty vuonna 1939, se katkaisee yhden nuoren sukupolven aikuistumisen. Kenttäpostissa siskolle lähetetyt kirjeet kertovat, miten parikymppinen, kansakoulun käynyt marttilalaispoika Eino selviytyy sotavuosien yli. Sota vie lopulta lähes viisi vuotta nuoren miehen elämästä. Tänä aikana Einon mielialat vaihtelevat alun isänmaallisesta innosta pitkän asemasotavaiheen tuomaan väsymykseen ja lopulta uniinkin tulevaan sodan lopun odotukseen. Kirjeissään rintamalta Eino kuulostelee kotipaikkakunnan tuttuja ja sukulaisten kuulumisia, friiaa tyttöjä sekä haaveilee sodan loppuvan ja joskus ehkä vielä löytävänsä puolisonkin.

Päivi Lehtonen-Palmqvist taustoittaa isänsä kenttäpostikirjeitä ja sotapolkua perusteellisesti. Runsaiden taustatietojen avulla kirjeistä muodostuu helposti lähestyttävä sota-ajan arjen kuvaus. Tämä kirja ja Einon tarina kiinnostavat paitsi sotahistorian harrastajia, myös niitä lukijoita, joille talvi- ja jatkosodan tapahtumat tai sodan ajan elämä eivät ole ennestään tuttuja.

Suomen Posti
SUOMI
HELSINKI

KEHTÄPOSTI

Lehtonen
Heiti Ester Lehtonen